

Fra bogmangel til Mofibo

I 1800-tallet var bøger hverken hvermands- eller præsters eje, derfor oprettede man Sjællands Stiftsbibliotek, som stadig findes i dag

Af Sidsel Drengsgaard

Hvis du skal besøge Sjællands Stiftsbibliotek, skal du have en aftale med stiftsbibliotekar Hans Michelsen.

Jeg står i foyeren på Roskilde Bibliotek. Jeg finder min iPhone frem og ringer op.

”Jeg kommer med det samme,” lyder det.

Jeg bruger ventetiden på skærmen. Jeg kan lige tjekke en mail. Læse en nyhed.

Der går ikke længe, før han står i foyeren. Hjemmevant fører han mig ned ad trappen, ned i kælderetagen, ned ad en lang hvid gang, sætter nøgler i døre, der automatisk går op.

”Så er det lige herinde,” siger han og peger på en tilforladelig hvid dør.

Også står vi der.

”40.000 bøger,” siger Hans Michelsen med et skævt smil. Han har haft ansvaret for de mange titler siden 1987, hvor han blev udnævnt til stiftsbibliotekar for landets ældste og største stiftsbibliotek.

Luthers skrifter og Roskildes ældste bibel

Han sætter sig ved skrivebordet. Det er der lige blevet plads til for enden af den massive kompaktreol, der ved hjælp af håndtag, der drejes, giver adgang til samlingen.

Her er førsteudgaver af Martin Luthers flyveskrifter, der er trykt i Wittenberg i Tyskland, dengang Luther selv skrev og virkede i reformationsbyen. Her finder man gulnede udgaver af Grundtvigs skrifter, udgivelser af Roskilde-teolog Niels Hemmingsen og – ifølge Hans Michelsen – samlingens største perle, Roskildes ældste bibel. Den er trykt på latin i den tyske by Nürnberg i 1475.

Hans Michelsen forklarer, at det er en såkaldt inkunabel, hvilket betyder ”vuggetryk”, og altså betegner bøger fra bogtrykkerkunstens vugge.

”Stiftsbiblioteket er et skatkammer, men ikke bare de kostbare bøger er skatte. De mange andre titler er skatte, fordi de udgør en helt særlig kulturarv. Det er bøger, der er blevet udvalgt, læst og benyttet i hele stiftet.”

Stiftsbibliotek ændrede domprovstens morgenrutine

Han læner sig lidt tilbage i kontorstolen og finder en nyere bog frem.

Det er Lucie Elise Fichs "Domprovsten i Roskilde" fra 1909. Heri fortæller hun om sin fars virke som domprovst – og om dengang, han, Jens Michael Hertz, etablerede Sjællands Stiftsbibliotek.

Domprovst Jens Michael Hertz, fortæller Lucie, læste gerne på sengen et par timer hver morgen, men da biskop Friederich Münter i begyndelsen af 1800-tallet foreslog ham at oprette et bibliotek til brug for den sjællandske gejstlighed, ændrede hans morgenrutine sig.

Før solen stod op, hver morgen klokken fem, spadserede han over Domkirkepladsen, låste domkirkens dør op og tog trappen op til Riddersalen over Helligtrekongers Kapel. Her arbejdede han flittigt på at etablere et stiftsbibliotek.

Og i 1811 gav Kong Frederik den Sjette tilladelse til at oprette Sjællands Stiftsbibliotek – og det skete med udgangspunkt i en samling på 5000 bøger, som man købte af Roskilde Katedralskoles daværende rektor, J. H. Tauber.

Før internet, Mofibo og lokale biblioteker

Biblioteket slog dørene op i 1812, og i tiden derefter blev samlingen løbende udvidet til 40.000 bind.

"Og det var ikke tilfældige bøger, der blev suppleret med. Et udvalg ledet af den siddende domprovst styrede indkøbet. Ikke kun af teologisk litteratur, men også humanistisk – og sågar religionskritisk litteratur," fortæller Hans Michelsen.

"Forestil dig," siger han og holder en lille pause.

"Forestil dig, en nyuddannet, ung og fattig præst, der får sit første embede i Skælskør. Her var der i begyndelsen af 1800-tallet ingen biblioteker i nærheden og da slet ikke internet eller e-bøger. Han kunne kun benytte de få bøger, han selv ejede. Og det var formentlig ikke så mange."

På den måde var oprettelsen af Stiftsbiblioteket en væsentlig forbedring af præsternes arbejdsforhold. Alle præstegårde blev udstyret med et katalog over de bøger, som biblioteket rådede over – og herfra kunne præsterne foretage lån, der tilmed kunne sendes og returneres per post, hvis rejsen til Roskilde var for lang og besværlig.

Frygtede kollaps i domkirken

Indtil 1859 udgjorde Riddersalen i domkirken stiftsbiblioteket, men som årene gik, fandt man ud af, at Riddersalen ikke var det mest oplagte sted til et bibliotek. Det kunne ikke opvarmes, så det var svært at arbejde der om vinteren.

"Og så blev man alvorligt i tvivl om, hvorvidt vægten af den voksende bogsamling ville forårsage et kollaps. Ville hvælvingerne over Helligtrekongers Kapel styrte sammen? I begyndelsen af

1850'erne blev det opdaget, at der var sprunget et stykke af Kongesøjlen, der holdt hvælvingerne i kapellet oppe,” forklarer Hans Michelsen.

Derfor byggede man et nyt Stiftsbibliotek, der blev taget i brug i 1859.

Og det er det, vi i dag kender som Konventhuset, hvor domkirken har menigheds- og administrationslokaler.

I 1961 flyttede stiftsbiblioteket nemlig til mere tidssvarende lokaler i det dengang nye centralbibliotek – i dag Roskilde Bibliotek.

En unik kulturarv

Og i 34 år, siden 1987, har Hans Michelsen været ansvarlig for bogsamlingen ved siden af sit job som først bibliotekar og siden som en del af biblioteksledelsen. Men Stiftsbiblioteket, duften og støvet fra de gamle bøger og den vigtige kulturarv, de repræsenterer, har han endnu ikke sluppet.

”Man kan slå nærmest alt op på Google, og digitale bøger og systemer har fremmet adgang til alverdens kilder, men det kan altså ikke fuldt erstatte den oplevelse og den viden, der er tilgængelig i denne bogsamling.”

Hans Michelsen følger mig ud, for som han siger, er det ikke lige sådan at finde vej til og fra stiftsbiblioteket.

Og jeg tænker, at jeg har fået en oplevelse, man ikke kunne have googlet sig til.